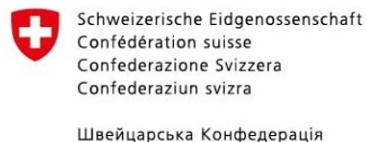

БЮЛЕТЕНЬ #3

24 травня 2023 року

FiBL

КЛЮЧОВІ ТОВАРИ МОЛОЧНОГО ЕКСПОРТУ

Спеціальний інформаційно-аналітичний бюлетень, підготовлений агентством Інфагро в рамках серії експертних зустрічей з підтримки та просування експорту молочної продукції в умовах війни

Загальні тенденції

Через війну в Україні кардинально змінився молочний баланс і експорт для галузі став необхідністю. Окрім обсягів, зовсім інакше виглядає географія експорту та структура за видами продукції.

Про торгівлю з росією, яка колись була основним ринком збуту для української продукції, молоді спеціалісти уже й не пам'ятають, суттєво скоротився товарообіг з іншими пострадянськими країнами. Водночас з'явилась можливість значно збільшити поставки молокопродуктів в країни ЄС.

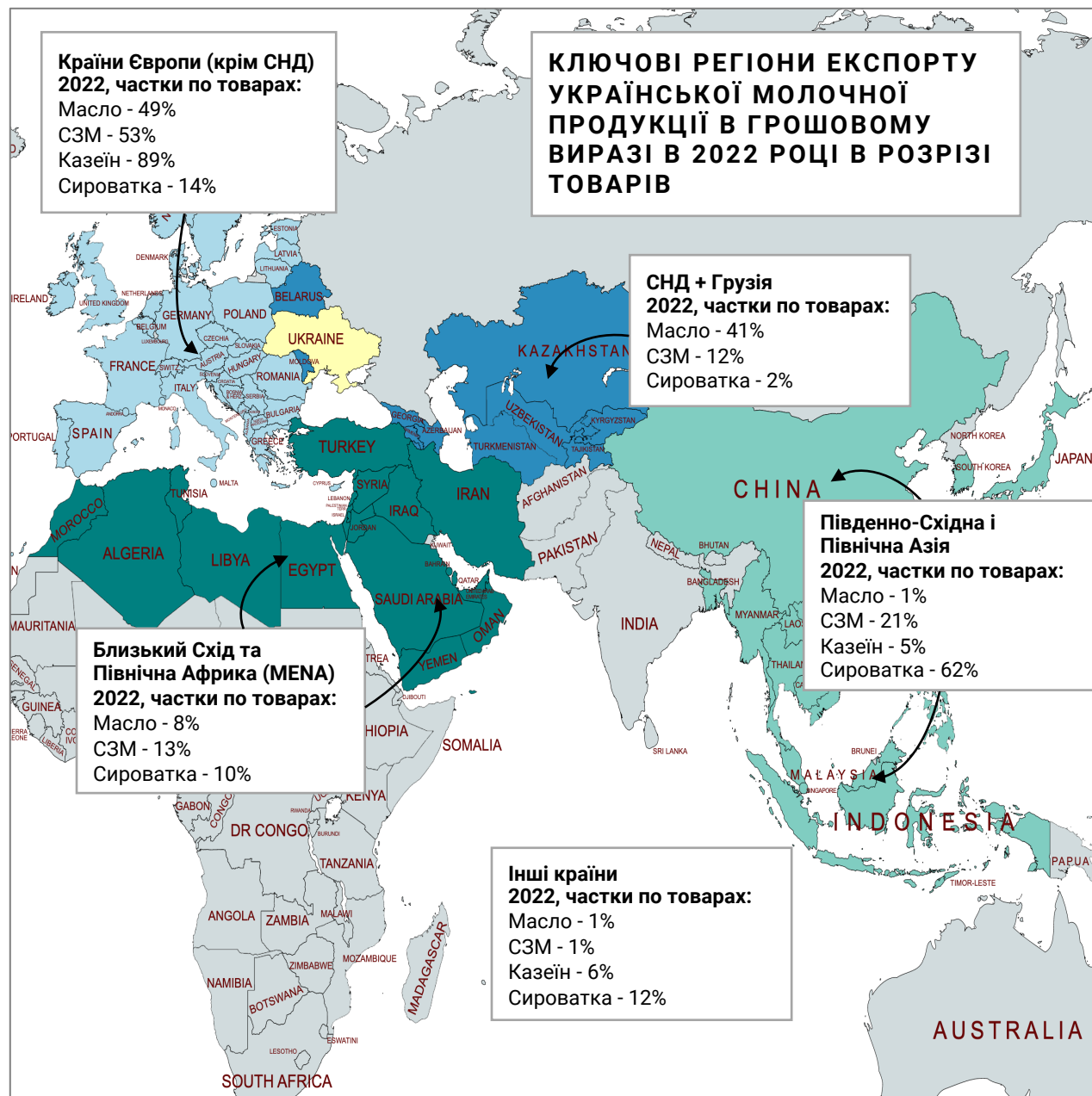
Виробникам довелося також змінити асортимент продукції для експорту. Через дороговартісну логістику помітно зменшилися продажі різних недорогих молокозмісних продуктів (сирних продуктів, консервів, спредів). Суттєво зріс експорт масла та суміжних продуктів у виробництві сухого знежиреного молока та казеїну. Навіть сиру торік вдалося продати більше. І, як не дивно, цей ріст відбувся за рахунок поставок в ЄС. Вірогідність таких поставок рік тому важко навіть було уявити.

Але так було торік, в поточному році з експортом сиру, і тим більше сирних продуктів, будуть проблеми. Не очікується «прориву» і в продажах свіжих молокопродуктів. Основу зовнішньої торгівлі молокопродуктами буде формувати масло, сухе знежирене молоко та казеїн, тобто сировинні позиції. Власне так було й у 2022 році, частка цих товарів складала майже 60% загального експорту.

Як і торік, більш ніж половина обсягу масла, сухого молока та близько 80% казеїну буде експортовано в країни ЄС. Найбільш активними в співпраці будуть трейдери з Польщі та Литви. Перспективним є збут масла та сухого молока в Болгарію та Румунію.

Кон'юнктура світових ринків біржових молокопродуктів у 2023 році значно гірша ніж торік, тому, і заробітки українських експортерів будуть скромнішими. Адже зараз сире молоко у валютному виразі на 15% дешевше, ніж рік тому (в гривневому еквіваленті на 9% дорожче), а експортні ціни в такому порівнянні упали на масло на 16%, сухе знежирене молоко – на 40%, а на казеїн та суху сироватку – майже вдвічі.

Проте аналітики стверджують, що цінове «дно» на світових ринках уже пройдено і в другому півріччі ціни на молокопродукти мають зрости. Так що шанс на заробіток в українських експортерів ще є.

Вершкове масло

Ринок масла в Україні дуже нестабільний. Виробництво то стрімко зростає, то падає. Відповідно і коливання в експорті у порівнянні різних років могли бути багаторазовими. Були навіть періоди, коли імпорту суттєво перевищував обсяги зовнішніх продажів масла. Спочатку така нестабільність була пов'язана з пріоритетами молочних заводів у використанні сировини, пізніше значний вплив вже мав її дефіцит.

Років 20 тому, коли в країні ще перероблялись величезні обсяги молока, лівова його частка спрямовувалася саме на випуск масла в парі з сухим знежиреним молоком чи казеїном. Тоді Україна була в п'ятірці найбільших експортерів масла у світі. Пізніше, з появою можливості заробляти великі гроші на поставках сиру в росію, виробники кардинально змінили структуру використання сировини на користь останнього.

З початком війни 2014 року «дружба» з росією минула, а торгівля сирами скоротилася в рази, оскільки знайти нові ринки збуту не вдалося. Виробники були вимушені знову повернутися до більш примітивного виробництва масла з сухою протеїну. В Україні з'явилися досить великі надлишки масла і його необхідно було експортувати. З цим виробники успішно справлялися, збільшивши в багато разів зовнішні продажі. У 2017-2018 роках експорт товару вже перевищував відмітку в 30 тис. т.

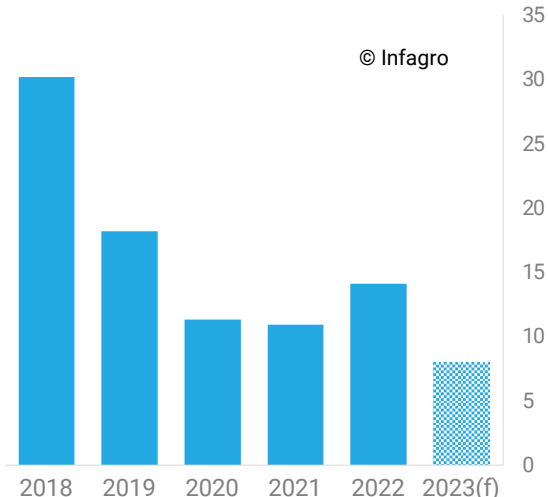
Щоправда, успіх не був тривалим. Пропозиція молока на промислову переробку скоротилася. Випуск масла знизився, а споживання помітно виросло. В результаті довелося значно зменшити зовнішні продажі вершкового масла. У 2020 і 2021 роки було експортовано лише по 11 тис. т товару.

У 2022 році експорт масла вдалося збільшити і виключно завдяки відкриттю ринку ЄС. Було експортовано понад 14 тис. т із зазначеного обсягу, половина відправлена в дружні країни Європи. Втім, і традиційні поставки в пострадянські країни ще залишались значними.

В поточному році експорт масла впаде, можливо, навіть в два рази (до 7 тис. т) через цілу низку причин. Випуск його впаде як результат подальшого скорочення пропозиції «зайвої» сировини. Споживання продукту, як і інших молокопродуктів, буде зростати. Ціни світового попиту на масло значно нижчі ніж торік, що також точно не стимулює експорт. Влітку минулого року товар експортували з України і по 6000 USD/т, зараз європейські трейдери не спішають платити більше ніж 4700 USD/т.

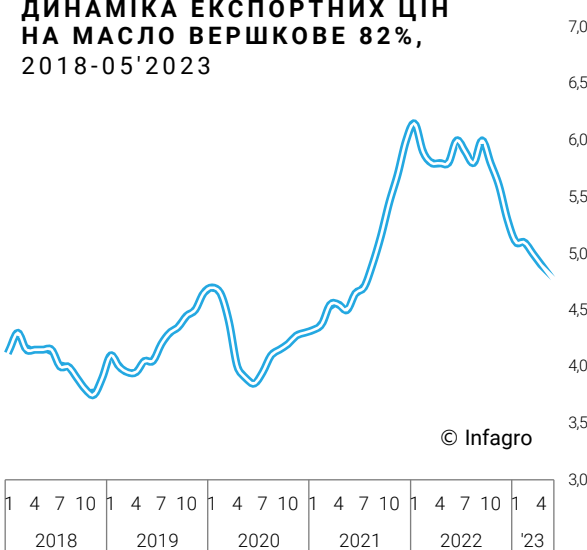
ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ ВЕРШКОВОГО МАСЛА

ТИС.
ТОНН

ДИНАМІКА ЕКСПОРТНИХ ЦІН НА МАСЛО ВЕРШКОВЕ 82%, 2018-05'2023

USD/КГ
БЕЗ ПДВ

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ ВЕРШКОВОГО МАСЛА ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2021

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ ВЕРШКОВОГО МАСЛА ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2022

Сухе знежирене молоко

До «сирного» буму в середині нульових, в Україні паралельно з маслом випускалися дуже великі обсяги сухого знежиреного молока (СЗМ). Тоді щорічні продажі на експорт перевищували 50 тис. т. Потім ситуація змінювалася, обсяги виробництва та експорту товару стабільно і суттєво знижувались.

Лише з початком війни 2014 року молочні заводи знову вимушено почали збільшувати виробництво і відповідно експорт СЗМ. У 2014-2017 роках за кордон продавали по 29-34 тис. т. Але потім пропозиція сировини зменшилася, виробництво і зовнішні продажі також. У 2021 році було вивезено лише 13,2 тис. т товару.

Повномасштабне вторгнення росії у 2022 році кардинально змінило молочний баланс в країні. На тлі скорочення споживання молокопродуктів довелося знову направляти молоко на сушку з метою подальшого його експорту. В результаті зовнішні продажі СЗМ збільшились у порівнянні з попереднім роком на 65% майже до 22 тис. т.

Якби ЄС не дозволив пільговий імпорт та транзит, то обсяги експорту сухого молока торік були б значно скромнішими. Адже до 2022 року лівова частка товару експортувалася через порти Чорного моря в країни Африки та Азії або навіть транзитом через росію в країни СНД. Звичайно торік така логістика стала неможливою.

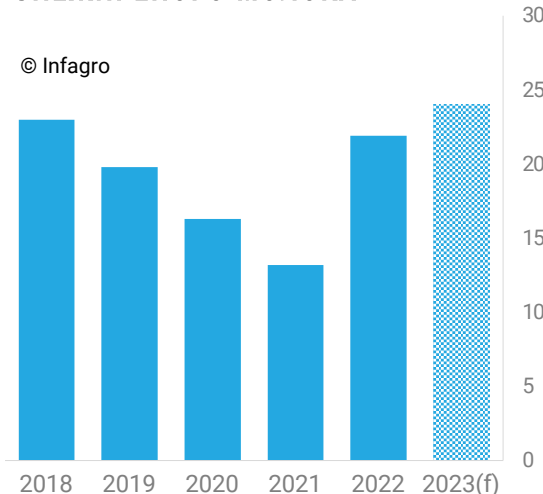
Отже, у 2022 році 52% всього СЗМ було продано безпосередньо в ЄС. Найбільш активною виявилася співпраця українських експортерів з польськими, литовськими та нідерландськими трейдерами. Ще 44% вивезено в треті країни транзитом через країни Союзу і лише 4% в сусідню Молдову. В транзитні операції найбільше була залучена Румунія з поставками молока на Азію через порт Констанца.

У поточному році, попри збитковість, у весняні місяці обсяги експорту сухого знежиреного молока не скоротяться. Ціни зовнішнього попиту поки що неспівставні з собівартістю. Слід зазначити, що зараз експортна ціна майже на 40% менша, ніж рік тому. Окремі оператори вже вимушені продавати СЗМ по 2000 USD/т. Але «зайву» сировину просто нікуди направляти на тлі скорочення обсягів виробництва казеїну та сирного продукту.

Проте ще є сподівання, що ринкова кон'юнктура у другому півріччі буде більш сприятливою і молочні заводи ще встигнуть трохи заробити на експорті СЗМ.

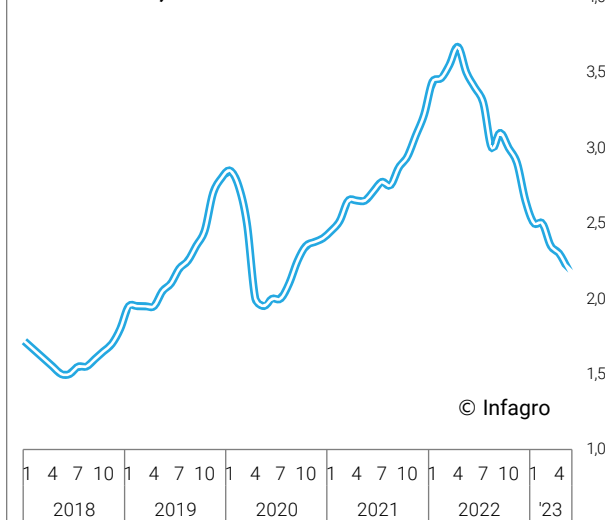
ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ СУХОГО ЗНЕЖИРЕНОГО МОЛОКА

© Infagro

ДИНАМІКА ЕКСПОРТНИХ ЦІН НА СЗМ, 2018-05'2023

© Infagro

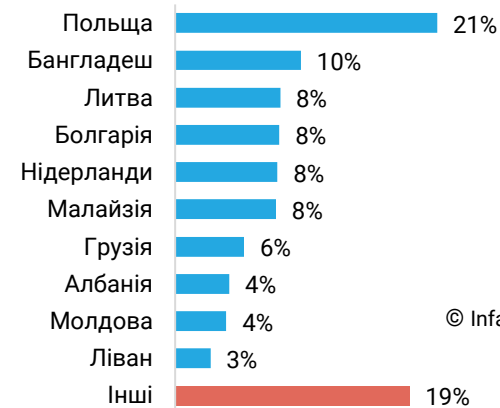
СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ СУХОГО ЗНЕЖИРЕНОГО МОЛОКА ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2021

© Infagro

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ СУХОГО ЗНЕЖИРЕНОГО МОЛОКА ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2022

© Infagro

Казеїн

Через специфіку виробництва (необхідність утилізації шкідливих відходів) виробництво казеїну в світі поширено в невеликій кількості країн. В Україні випуск цього товару досить значний, щоправда, є великий недолік в тому, що виготовляють здебільшого лише технічний кислотний казеїн, ринок якого досить обмежений, а ціни нижчі, ніж на харчовий.

Споживання казеїну в Україні досить обмежене, тому практично весь казеїн, що виробляється, підлягає експорту. При цьому Україну вважають одним з найбільших світових експортерів товару (особливо в категорії технічного). Як і у випадку з сухим молоком, не завжди виробництво казеїну в країні було пріоритетним, обсяги виробництва/експорту то зростали, то знову скорочувалися.

До 2014 року для багатьох операторів ринок казеїну став нецікавим, сушки вирізали, обсяги виробництва суттєво знизились. Але з втратою сирного бізнесу (експортом в росію) все змінилося, товар знову почали активно сушити. Так було до 2019 року, поки суттєво не скоротилася пропозиція сировини, але однаково виробництво ще було значним. У 2019-2021 роки на зовнішні ринки продавалося майже по 6 тис. тонн казеїну.

У 2022 році знову з'явилася зайва сировина, сформувалися досить високі ціни зовнішнього попиту і зацікавленість у виробництві казеїну суттєво зросла. І це був дуже важливий стимулюючий фактор – на відміну від інших сухих молокопродуктів не було особливих проблем з логістикою, адже основним ринком збуту і до війни був ЄС. Так було тому, що технічний казеїн можна було продавати в Європу без обов'язкової сертифікації, на відміну від інших молокопродуктів. В результаті торік експорт казеїну склав понад 8 тис. тонн, що вважається рекордом з середини 00 років.

Традиційно найбільше українського казеїну закуповують імпортери з Польщі, де часто він переробляється на казеїнати. Багато купує Німеччина, там він використовується на технічні цілі. Відносно недавно налагоджені поставки в США та Китай, цей напрямок вважається досить перспективним.

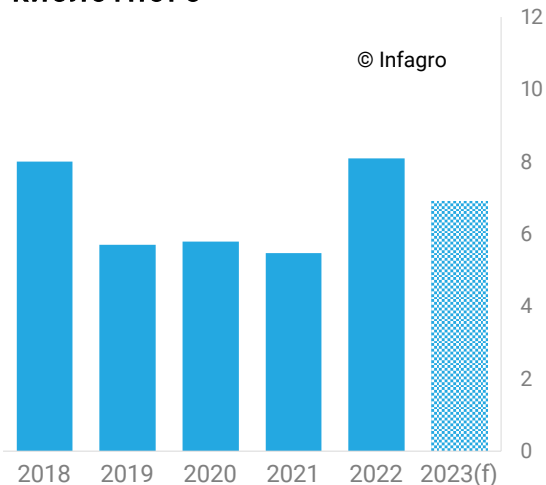
Окрім великих обсягів експорту, ціни на казеїн торік також сягали абсолютно рекордних позначок. Окремі компанії певний період продавали його навіть по 12000 USD/т.

В поточному році ситуація на ринку казеїну суттєво погіршилась. Ціни попиту зараз майже вдвічі нижчі, ніж торік в цей час. Отже, заводи почали уникати випуску цього товару, експорт у 2023 році буде меншим, ніж торік.

ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ КАЗЕІНУ КИСЛОТНОГО

ТИС.
ТОНН

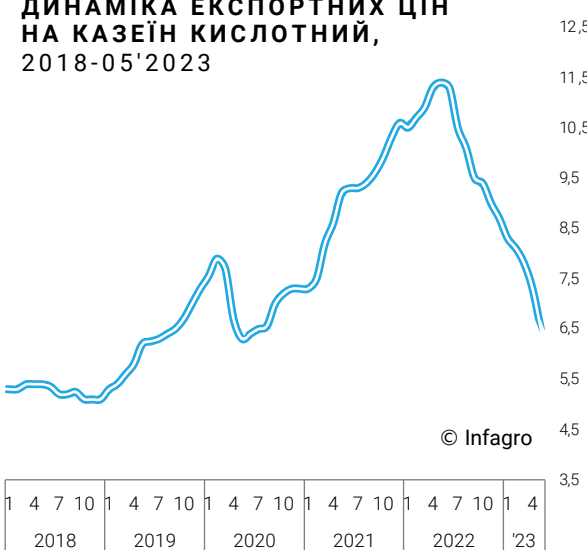
© Infagro

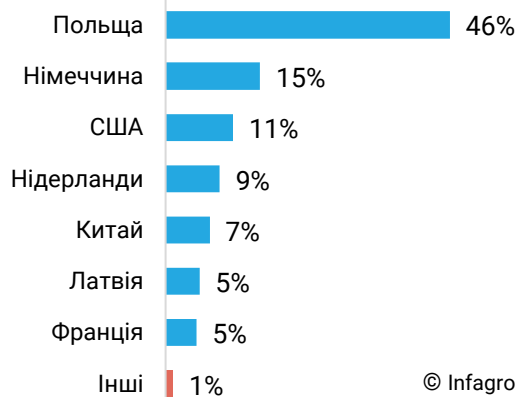
ДИНАМІКА ЕКСПОРТНИХ ЦІН НА КАЗЕІН КИСЛОТНИЙ, 2018-05'2023

USD/КГ
БЕЗ ПДВ

© Infagro

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ КАЗЕІНУ КИСЛОТНОГО ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2021

© Infagro

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ КАЗЕІНУ КИСЛОТНОГО ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2022

© Infagro

Суша сироватка

В Україні виробляється порівняно багато сиру, тому переробка побічного продукту, сироватки, є необхідністю за будь-яких ринкових розкладів. В багатьох розвинених країнах світу використовують глибоку переробку рідкої сироватки з випуском білкових концентратів та лактози. В Україні підхід поки що інакший, її в основному сушать. Що добре, це те, що вже майже всі заводи перейшли з виробництва стандартної продукції на демінералізовану, тобто харчову. Внутрішнє споживання обмежене, тому для нормального балансу приблизно половину виробленого товару, а іноді і більше, необхідно експортувати.

Найбільші обсяги сироватки продавалися за кордон у 2017-2018 роках, коли були дуже активними виробники сирних продуктів. В останні роки, через суттєве зниження виробництва сиру і сирних продуктів, випуск сухої сироватки скоротився, зменшився і експорт.

В минулому році експорт сироватки, як і виробництва сирів, значно знизився. Було вивезено лише 16 тис. т, що майже вдвічі менше, ніж п'ять років тому. Причиною падіння була також втрата традиційних логістичних можливостей. Адже лівова частка товару в останні роки експортувалася в Китай та інші країни Азії та Африки і, звичайно ж, логістика відбувалась через українські порти Чорного моря, що стало неможливим з 24 лютого 2022 року. Тому, навіть маючи сировину, не всі заводи її переробляли належним чином.

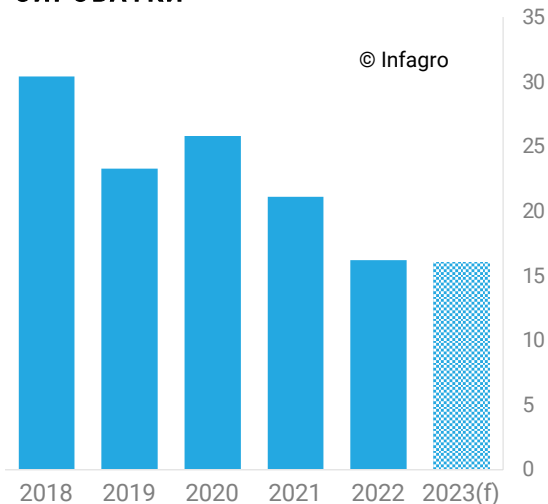
Ще менша зацікавленість сироварів в сушці сироватки у 2023 році. Практично з початку року виробництво сухої сироватки в країні вважається збитковим. Хоча, на відміну від минулого року, вже напрацьовані нові логістичні маршрути. Здебільшого товар відвантажують через румунський порт Констанца. Є певні маршрути (дорожчі) через порти Балтійського моря. Але будь-яка інша доступна логістична альтернатива за вартістю значно дорожча, ніж через Одесу.

Причина втрати зацікавленості виробників в торгівлі сироваткою полягає в стрімкому падінні цін світового попиту на товар. Зараз вони майже вдвічі нижчі, ніж торік. Імпортери вже не поспішають платити за український товар навіть 600 USD/т. Ціни могли би бути трохи вищими, якби не наші «добрі» сусіди РФ і РБ з демпінговими пропозиціями своєї сироватки.

Отже, експорт сухої сироватки в поточному році ще більше знизиться. Кращим варіантом зовнішніх продажів залишаються країни ЄС. Там хоч на логістиці менше втрат. Проте сподіваємося на відновлення світових цін на товар до рівня, який хоча б дозволяв українським виробникам вести беззбиткову діяльність.

ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ СУХОЇ СІРОВАТКИ

ТИС.
ТОНН

ДИНАМІКА ЕКСПОРТНИХ ЦІН НА СУХУ СІРОВАТКУ, 2018-05'2023

USD/КГ
БЕЗ ПДВ

СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ СУХОЇ СІРОВАТКИ ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2021

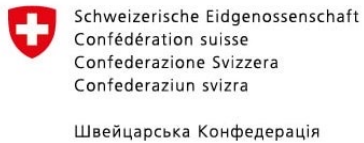
СТРУКТУРА ЕКСПОРТУ СУХОЇ СІРОВАТКИ ПО КРАЇНАХ ПРИЗНАЧЕННЯ В 2022

КЛЮЧОВІ ТОВАРИ МОЛОЧНОГО ЕКСПОРТУ

Спеціальний інформаційно-аналітичний бюлетень, підготовлений агентством Інфагро в рамках серії експертних зустрічей з підтримки та просування експорту молочної продукції в умовах війни

Дані заходи проводяться **спільно з державною установою «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» та аналітичним агентством Інфагро** за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), www.qftp.org.

Даний інформаційно-аналітичний бюлетень підготовлений агентством Інфагро виключно з інформаційною метою та не гарантує точності і повноти інформації. При підготовці матеріалів використані дані Держстату України, матеріали інших відкритих джерел, дані власних моніторингів, розрахунки та оцінки Інфагро. За додатковою інформацією щодо даних, розрахунків і прогнозів, можна звертатись +380 44 258 2502; info@infagro.com.ua; ТОВ Інфагро, Київ, 2023.

Цю публікацію було створено за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія). Відповідальність за зміст цієї публікації несе виключно автор(и). Точка зору автора(ів) не обов'язково відображає точку зору SECO, FiBL, SAFOSO AG, www.qftp.org.